

ISSN 2181-1571

FarDU. ILMIY XABARLAR

FILOLOGIYA

3/2025

Sh.Amil, A.G.Sabirdinov	
XX asr o'zbek lirikasi va Oybek she'riyati.....	6
N.P.Farmonov	
Realistik va psixologik tasvir: "Girdob" romani qahramonlari misolida.....	14
N.A.Abdullayeva	
Gender leksik birliklarining lingvomadaniy ko'rinishlari	18
A.Eshniyazova	
Muallif konsepsiyasining ilmiy-nazariy asoslari	22
Z.Q.Eshanova	
Istiqlool davri o'zbek she'riyatida xalq dostonlari sintezi	27
J.B.Sayidolimov, I.B.Xabibullayev	
"Qisasi rabg'uziy" ning struktur tuzilishi.....	33
I.B.Xabibullayev	
Badiiy adabiyotda oila mavzusining shakllanishi va rivoji.....	42
E.G'.Qurbonova	
Lutfiy lirikasida badiiy mazmun va irfoniy talqin uyg'unligi.....	47
U.S.Ochilov	
Stiven Kingning «It» va «Green mile» romanlarida magik realizmning badiiy talqini.....	52
G.M.Kirgizova	
Iqbol Mirzo she'rlarida band tizimlari.....	58
N.N.Sharipova	
Xamsanavislik an'anasi va unda Toshlijali Yahyobey "Gulshan ul-anvor" dostonining o'rni	63
S.A.Olimjonov	
"Uch og'ayni" romanida "yo'qotilgan avlod" tasviri.....	69
I.M.Jurayev, H.A.Jo'rayev	
"Temur tuzuklari" hamda "Boburnoma"da an'ana va vorisiylik	74

Sh.M.Iskandarova, K.T.Israilova	
Ijtimoiy tarmoqlar tilini lingvistik o'rganishning nazariy asoslari	79
Sh.Sh.Uralova	
Ingliz va o'zbek tillarida oshxona anjomlari nomlarining suffikslar yordamida hosil bo'lishi va ularning so'z yasash modellari	83
I.F.Porubay, F.R.Nishanova	
Zamonaviy global jamiyat sharoitlarida lingvomadaniy birliklarning rivojlanish omillarining tahlili... ..	90
M.S.Sayidazimova	
O'zbek va ingliz tillaridagi fe'lning bo'lishsizlik shaklini yasovchi ayrim vositalar	96
X.G'.Raximboyeva, M.G'.Matlatipova	
O'zbek tili iyerarxik korpusini yaratishda ma'lumotlar bazasini yig'ish, gaplarni annotatsiyalash va tokenlash jarayoni.....	100
Л.Мамедзаде	
Приемы рифмообразования в паремиологических единицах турецкого и азербайджанского языков	107
N.A.To'xtasinova	
Pretsedent nom, jumla va matnlarning mediamatn birliklari sifatidagi tadqiqi	113
Z.I.Akbarova	
Alisher Navoiy asarlarida keltirilgan "Ahl" komponentli lug'aviy birliklarning nutq uslublari doirasida qo'llanilishi.....	118
Ё.М.Алмишева	
Из истории изучения религиозных терминов в отечественной терминологии	121

UO‘K: 821.111(73)Kng.06:823.512.13

STIVEN KINGNING «IT» VA «GREEN MILE» ROMANLARIDA MAGIK REALIZMNING BADIY TALQINI**ХУДОЖЕСТВЕННАЯ ИНТЕРПРЕТАЦИЯ МАГИЧЕСКОГО РЕАЛИЗМА В РОМАНАХ СТИВЕНА КИНГА «IT» И «GREEN MILE»****THE LITERARY INTERPRETATION OF MAGICAL REALISM IN STEPHEN KING'S NOVELS "IT" AND "THE GREEN MILE"****Ochilov Ulug‘bek Sayfulloyevich**

Buxoro davlat universiteti dotsenti, f.f.f.d. (PhD)

Annotatsiya

Ushbu maqolada Stiven Kingning «The Shining» va «Doctor Sleep» romanlarida magik realizm va hauntologiya elementlarining badiiy talqini tahlil qilinadi. Overlук mehmonxonasining vaqt va haqiqatni buzuvchi xususiyatlari hamda inson ruhiyati va xotira bilan bog‘liqligi tadqiq etiladi. Ushbu romanlarda vaqtning siklik harakati, deja vu va hauntologik hodisalar orqali haqiqat va illyuziyaning qanday uyg‘unlashgani o‘rganiladi. Jek Torrens va Denni Torrens obrazlari orqali insonning ruhiy inqirozi va ongsizlik bilan kurashish jarayoni yoritiladi.

Аннотация

В данной статье анализируется художественная интерпретация элементов магического реализма и хонтологии в романах Стивена Кинга «The Shining» и «Doctor Sleep». Рассматривается отель Оверлук, его свойства, нарушающие границы времени и реальности, а также его связь с психикой человека и памятью. Анализируется циклическое движение времени, дежавю и хонтологические явления, слияние реальности и иллюзий. Также рассматривается духовный кризис и борьба с бессознательным через образы Джека Торренса и Дэнни Торренса.

Abstract

This study analyzes the artistic interpretation of magical realism and hauntology elements in Stephen King's novels *The Shining* and *Doctor Sleep*. It explores the Overlook Hotel, its properties that distort time and reality, and its connection to human psychology and memory. The study examines the cyclical nature of time, déjà vu, and hauntological phenomena, revealing how reality and illusion merge. It also highlights the psychological crisis and the struggle with the unconscious through the characters of Jack Torrance and Danny Torrance.

Kalit so‘zlar: magik realizm, hauntologiya, Overlук mehmonxonasi, vaqt sikllari, deja vu, inson ruhiyati, xotira, haqiqat va illyuziya.

Ключевые слова: магический реализм, хонтология, отель Оверлук, временные циклы, дежавю, психика человека, память, реальность и иллюзия.

Key words: magical realism, hauntology, Overlook Hotel, time cycles, déjà vu, human psyche, memory, reality and illusion.

KIRISH

Magik realizm adabiyotda haqiqat va mistika chegaralarini yo‘qotib, kundalik hayot bilan g‘ayritabiiy hodisalarning uyg‘unligini yaratadigan janrlardan biridir. Ushbu janr orqali voqelikning nisbiyligi, vaqt va xotira tushunchalarining o‘zaro bog‘liqligi tasvirlanadi. Stiven Kingning «The Shining» va uning davomiyati «Doctor Sleep» romanlari magik realizm tamoyillari asosida shakllangan bo‘lib, unda real va mistik elementlar bir butun olam sifatida aks ettiriladi. King bu asarlari orqali inson ongi, xotira va ruhiy travmalar orasidagi bog‘liqlikni chuqur tadqiq qiladi.

«The Shining» romanida Overlук mehmonxonasi shunchaki jismoniy makon emas, balki vaqt paradigmasini buzadigan, o‘tgan va hozirgi hodisalarning qorishib ketishiga sabab bo‘luvchi sirli joy sifatida namoyon bo‘ladi. Mehmonxona ichida vaqt chiziqli harakat qilmaydi, aksincha, o‘tgan voqealar real vaqt ichida yana jonlanib, shaxsiy xotira va ong bilan bog‘lanib ketadi. «Doctor Sleep» romanida esa King ushbu mistik dunyoni yanada chuqurroq o‘rganib, inson ruhiy o‘sish jarayonini va uning o‘z qobiliyatlarini qabul qilish yo‘lini yoritadi.

ADABIYOTSHUNOSLIK

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Mazkur tadqiqotda adabiy-tahliliy yondashuv qo'llanildi. Asosiy usullar quyidagilarni o'z ichiga oladi: **Adabiy-tahliliy yondashuv** – «The Shining» va «Doctor Sleep» romanlaridagi magik realizm elementlarini aniqlash va ularning badiiy funksiyasini o'rganish. **Falsafiy va psixologik tahlil** – Magik realizmning inson ongi va ruhiy jarayonlarga ta'siri, Freudning «Das Unheimliche» («Tanish notanishlik») nazariyasi va Yungning arxetiplar nazariyasi asosida tushuntirilishi. **Qiyosiy tahlil** – Kingning boshqa romanlari va boshqa yozuvchilarning magik realizm janridagi asarlari bilan taqqoslash. **Narrativ tahlil** – Romanlardagi vaqtning chiziqli emasligi, deja vu va hauntologiya elementlarining qanday qo'llanganini aniqlash.[1,152]

NATIJA VA MUHOKAMA

Stiven Kingning «It» romani qo'rquvning inson ruhiyatiga ta'sirini o'rganish nuqtai nazaridan eng chuqur asarlaridan biri hisoblanadi. Roman bosh qahramonlari bo'lmish «Losers' Club» a'zolari bolalikda duch keladigan qo'rquvlar va ularning ruhiyatiga ta'sir etuvchi omillar orqali realistik va g'ayritabiiy jihatlarini uyg'unlashtiradi. Pennivayz obrazi esa nafaqat dahshat manbai, balki bolalik travmalarining timsoli sifatida ham namoyon bo'ladi. Ushbu tahlil Pennivayzning qanday qilib inson ruhiyatining eng chuqur qo'rquvlariga kirib borishi va uning g'ayritabiiy hodisalar orqali psixologik ta'sirini ochib beradi.

Stiven Kingning «It» romanida Pennivayz shunchaki klassik yovuz kuch emas, balki inson ong ostidagi **eng chuqur qo'rquvlarning** ifodasidir. U **Derri** shahrida avlod-dan-avlodga o'tib kelayotgan qo'rquv, og'riq va zulmatning ramziy shakli bo'lib, King bu obrazi orqali nafaqat dahshatli timsol yaratadi, balki bolalik fobiylarining qanday shakllanishini ham chuqur tahlil qiladi. Pennivayz har bir bolaning shaxsiy travmalariga mos keladigan ko'rinishga kirib, ularning ong ostidagi eng zaif nuqtalarini ekspluatatsiya qiladi.[10,148]

Pennivayz shaxsiy fobiylar orqali qurbonlarini manipulyatsiya qilgani uchun u **klassik uncanny (Das Unheimliche) fenomeni** hisoblanadi. **Freydning uncanny nazariyasiga** ko'ra, insonning ong ostida repressiya qilingan qo'rquvlar real hayotda ularga duch kelganda qayta yuzaga chiqadi va yanada kuchayadi. Pennivayz aynan shu tamoyil asosida qurbonlarini boshqaradi, chunki u **bolalikning ortda qolgan, ammo to'liq unutilmagan fobiylarini jonlantiradi**. [1,187]

King Pennivayzning qo'rquv bilan bog'liqligini **ontologik noaniqlik** orqali ham ifodalaydi. U nafaqat real jismoniy mavjudot, balki inson ruhiyatining tubida yashiringan zulmat va xavotir shaklida namoyon bo'ladi. Kingning tasvirlashicha, Pennivayzning haqiqiy kuchi uning real dunyoda mavjudligi emas, balki odamlarning unga bo'lgan ishonchida yotadi. Uning real va metafizik mavjudligi orasidagi noaniqlik o'quvchini ham, qahramonlarni ham haqiqat va illyuziya o'rtasidagi chiziqni yo'qotishga majbur qiladi.[2,187]

Pennivayz bolalikdagi qo'rquvning kattalar hayotida qanday davom etishini ham ko'rsatadi. Kingning yondashuvi **Yungning arxetiplar nazariyasi** bilan bog'liq bo'lib, Pennivayz **yorug'lik va zulmat, bola va kattalik, ma'naviy va g'ayritabiiy dunyo o'rtasidagi bog'lovchi ko'pri**k sifatida talqin qilinadi.[3,98] Romanning ikkinchi qismida, qahramonlar kattalar bo'lishganida ham Pennivayzdan qochib qutula olmaydi, chunki ularning ong ostiga singib qolgan qo'rquvlari hanuzgacha mavjud.

Pennivayzning mavjudligi **real va irreal o'rtasidagi chegaralarni yo'q qiladi**. Kingning «It» romanida g'ayritabiiy hodisalar inson ongining ichki kurashlari bilan bog'liq holda tasvirlanadi. Masalan, **Derri** shahrida katta yoshdagi odamlar Pennivayzning mavjudligini inkor qiladilar, go'yoki u faqat **bolalarning tasavvuridan iboratdek**. Biroq, bolalar ushbu mavjudotning haqiqat ekanligini his qilishadi va unga qarshi kurashish zaruratini anglaydilar. Bu holat Kingning asarlarida bolalar va kattalar dunyosi o'rtasidagi psixologik tafovutni aks ettiruvchi muhim elementlardan biri hisoblanadi.[2,187]

Derri shahrida sodir bo'ladigan **dahshatli voqealar** kattalar tomonidan **sezilmaydi yoki inkor qilinadi**. Bu hodisa psixologik repressiya va travmalarni inkor etish mexanizmi sifatida talqin qilinishi mumkin.[2,322-325] King kattalar ongining travmalarni qanday qabul qilishini realistik tarzda tasvirlaydi: **«Losers' Club»** a'zolari ulg'ayganlarida **Pennivayzni unutishadi**, bu esa bolalik travmalarining vaqt o'tishi bilan **ong ostiga ko'milishi** yoki **bostirilishi** mumkinligini

anglatadi.[2,512] Biroq, bu travmalar butunlay yo'qolmaydi, ular faqat inson ongi tubida yashirilib qoladi va ma'lum bir omillar ta'sirida yana yuzaga chiqishi mumkin.

Pennivayz nafaqat individual qo'rquvlar, balki **ijtimoiy qo'rquvlarning ham ramzi** sifatida gavdalanadi. U Derri shahrining tarixida **doimiy takrorlanib keladigan qotilliklar, ksenofobiya va adolatsizliklarning ifodasi** bo'lib, King bu orqali **g'ayriyabiiy dahshatlarni real hayot muammolari bilan uyg'unlashtiradi**. Derri shahridagi zo'rvonlik, irqiy adolatsizlik va korrupsiya nafaqat shahar tarixining bir qismi, balki Pennivayzning doimiy mavjudligini ta'minlaydigan omillardir. King shahar atmosferasini shunday tasvirlaydiki, go'yoki Pennivayz o'z qurbonlarini tanlamaydi, balki jamiyatning ichki muammolaridan oziqlanadi va ularni o'zining mavjudligini saqlab qolish vositasiga aylantiradi.[2,278]

Kingning Pennivayz obrazi orqali bergan asosiy g'oyalaridan biri shuki, **qo'rquv inson hayotining ajralmas qismidir** va u faqat individual qo'rquvlardan iborat emas. Bu obraz inson ruhiyatidagi yashirin qo'rquvlar, jamiyatdagi dahshatli haqiqatlar va vaqt o'tishi bilan unut bo'lishi mumkin bo'lgan, ammo butunlay yo'q bo'lmaydigan travmalarni mujassam etadi. Bu esa Kingning «lt» romanida **g'ayritabiiylik va psixologik qo'rquv** qanday qilib bir-biri bilan bog'langanini va **haqiqat chegaralarining qanday yo'q bo'lishini** ko'rsatadi.[9,31-36]

Kingning «lt» romanida bolalikda his qilingan qo'rquvlar hech qachon to'liq yo'qolib ketmaydi; ular faqat kattalar hayotida **boshqa shakllarda** qayta namoyon bo'ladi. **«Losers' Club»** a'zolari Pennivayzni bir marta yengganlarida, ular o'z bolalik travmalaridan qutulgandek tuyuladi. Ammo yillar o'tib, Pennivayz yana paydo bo'lganda, ular o'z qo'rquvlari bilan qayta to'qnash keladilar va o'z ichki zaifliklarini yengishga majbur bo'ladilar. Bu hodisa Kingning asarlarida tez-tez uchraydigan **o'tmishning hozirgi zamonga ta'siri** motivini aks ettiradi.

Psixanalitik nuqtayi nazardan, bu holat **Karl Yungning arxetiplar nazariyasi** bilan bog'liq. Yung inson ruhiyatida **shadow self** (ichki zulmat) tushunchasi mavjudligini ilgari suradi. Unga ko'ra, inson bolalikdagi travmalarni hal qilmasa, ular kattalar hayotida boshqa shakllarda namoyon bo'lishda davom etadi.[3,97] Pennivayz mohiyati jihatidan **shadow self** ning tashqi ifodasi bo'lib, **qahramonlar u bilan to'qnash kelmaguncha, bu qo'rquvlar yo'qolmaydi**. Kingning tasvirlashicha, «lt» romani qahramonlari bolalikda Pennivayz bilan jang qilgan bo'lsalar ham, **uning ta'siridan butunlay xalos bo'lishmagan**. Ular ulg'ayganlarida o'z qo'rquvlarini unutadilar, biroq Derri shahriga qaytganlarida, ularning bolalik travmalari qayta yuzaga chiqadi va bu safar ular endi ulg'aygan kishilar sifatida ushbu qo'rquvlarni yengishga harakat qilishadi.

Boshqa qahramonlar misolida ham bu jarayon ko'rinadi. **Eddie Kaspbrak** bolaligida onasining haddan tashqari himoyachanligi tufayli doimiy xavotir va fobiyalar bilan yashaydi. U ulg'ayganida esa, xotini ham uning onasiga o'xshash tarzda uni nazorat qiladi. Bu esa Eddi ning bolalikda shakllangan qo'rquv va cheklovlardan to'liq xalos bo'la olmaganini anglatadi.[2,645] **Billi Denbrau** esa kichik ukasi Jorjining o'limi tufayli o'zini aybdor his qilib ulg'ayadi. U kattalar hayotida yozuvchi bo'lishiga qaramay, o'zining o'tmishdagi travmalaridan butunlay qutula olmaydi. Pennivayz bilan bo'lgan kurash esa uning ichki aybdorlik hissi bilan bo'lgan kurashi sifatida talqin qilinishi mumkin.[2,732]

Kingning bunday yondashuvi ilohiy mo'jizalar va ularning inson hayotidagi o'rni haqidagi muhim falsafiy savollarni ilgari suradi. U Jon Koffiy obrazida mistik mo'jizalar orqali dunyoni o'zgartirish mumkinmi yoki yo'qmi, degan savolni o'rtaga tashlaydi. Romandagi g'ayritabiiy hodisalar jismoniy va ruhiy shifo berishga xizmat qiladi, lekin inson tabiatidagi zulm va adolatsizlikning oldini ololmaydi. Shu jihatdan Kingning yondashuvi inson hayotining murakkabliklarini, uning fojialarini va ba'zan ilohiy kuch ham insoniyatning ichki yovuzligini yo'q qila olmasligini ko'rsatadi.

Roman davomida nur va zulmatning o'zaro kurashi ko'p marotaba namoyon bo'ladi. Jon Koffiy yorug'likning, ya'ni shafqat va mehr-muhabbatning timsoli bo'lsa, Persi Vetmor va Uayld Bill Uarton yovuzlik va insoniy shafqatsizlikni ifodalaydi. Koffiyning shifo berish qobiliyati hayot va umid bilan bog'liq bo'lsa, Vetmor va Uarton esa shafqatsizlik, adolatsizlik va zulmatning namunalaridir.[5,270] Ushbu antagonistik to'qnashuv Kingning asarida hayot va o'lim, mehribonlik va yovuzlik, adolat va zulmat o'rtasidagi murakkab bog'liqlikni chuqur ochib beradi.

Jon Koffiy tabiatiga ko'ra, begunoh va o'zgalarga yordam berishga intiladigan shaxs bo'lsa-da, jamiyat uni tushunmaydi va uning g'ayritabiiy qobiliyatlari ham odamlarga tahdid sifatida qabul

ADABIYOTSHUNOSLIK

qilinadi. Bu jihatdan u masihiylik timsollaridan biri sifatida qaralishi mumkin. Xuddi Iso Masih singari, Koffiy ham odamlarning dardlarini o'z zimmasiga oladi va boshqalarga yordam berish uchun o'z azoblariga chidashga majbur bo'ladi. Biroq uning qobiliyatlari jamiyat tomonidan qadrlanmaydi, aksincha, u begunoh bo'lsa ham, o'limga mahkum qilinadi. Bu tafsilot Kingning inson tabiati va ijtimoiy tuzumdagi adolatsizlik haqida o'rtaga tashlagan asosiy savollaridan biri bo'lib, shafqatsiz dunyoda begunohlar ko'pincha qurbon bo'lishini ifodalaydi.

Bunda Kingning maqsadi insoniyatning axloqiy qarashlarini o'rganish bo'lib, u jamiyatdagi shafqatsizlik va begunohlarning qurbon bo'lishini ochib beradi. Jonning fojiali taqdiri esa adolatning inson dunyosida doimo hukmron bo'lmashligi va odamlarning shaxsiy yovuzligi diniy taqdir tushunchasi bilan qanday bog'liqligini ko'rsatadi. King bu orqali inson tabiatidagi ikki tomonlama mohiyatni ochib beradi: odamlar bir vaqtning o'zida mehribon va rahmdil bo'lishi mumkin, lekin shu bilan birga ular shafqatsizlik, nafrat va zulmga moyilligini ham ko'rsatadi. Bu esa adolat va axloqiy qadriyatlarning insoniy tajribadagi o'rnini haqida kengroq falsafiy bahs yuritish imkonini yaratadi.

Jon Koffiyning o'limi Kingning asarida eng fojiali sahnalardan biri bo'lib, bu insoniyatning yovuzlik oldida qanchalik ojiz ekanligini ko'rsatadi. Mahbus bo'lishiga qaramay, u haqiqatda ko'proq begunoh odam sifatida tasvirlanadi, Vetmor va Uarton esa haqiqiy jinoyatchilar bo'lib chiqadi. Biroq, tizimning qattiq va ko'r holda ishlashi natijasida adolat tiklanmaydi, balki shafqatsizlik g'olib chiqadi. Koffiyning qismati Kingning inson axloqi, adolat va ijtimoiy tizimlarning chegaralari haqidagi tanqidiy qarashlarini ochib beradi.

Kingning «The Stand» romanida g'ayritabiiy hodisalar insoniyatning ijtimoiy va axloqiy zaifliklarini ochib berish vositasi sifatida ishlatiladi. Roman syujeti insoniyatni yo'q qiluvchi pandemiya atrofida qurilgan bo'lsa-da, undagi g'ayritabiiy unsurlar jamiyatdagi beqarorlik, axloqiy tanazzul va insonning tuban instinktlari bilan bog'lanadi.[7,136] Virusning tarqalishi va ijtimoiy tizimlarning yemirilishi natijasida insonlar bir necha guruhlariga bo'linib, tirik qolish uchun kurash boshlaydilar. Bu jarayonda yaxshi va yomon kuchlar bir-biriga qarshi tura boshlaydi, bu esa Kingning g'ayritabiiylik orqali insoniyatning axloqiy holatini aks ettirish uslubining yorqin namunasidir. «The Stand» romanidagi Rendall Flagg obrazi yovuzlikning ramziy timsoli sifatida namoyon bo'lib, u pandemiya natijasida yuzaga kelgan ijtimoiy beqarorlikdan foydalanib, zaif va halokatga yuz tutgan insonlarni manipulyatsiya qiladi. Unga qarama-qarshi bo'lgan qahramonlar esa jamiyatning axloqiy tamoyillarini saqlab qolish uchun kurashadi, bu esa insoniyatning halokat oldidagi axloqiy tanlovini ifodalaydi.

Kingning g'ayritabiiy hodisalardan foydalanish usuli shunchaki fantastika yaratishdan iborat emas, balki jamiyatdagi mavjud muammolarni yoritish va insoniyatning eng asosiy zaifliklarini ochib berishga qaratilgan. «The Stand» va «Thinner» romanlarida g'ayritabiiylik real voqelik bilan uyg'unlashib, ijtimoiy beqarorlik, axloqiy muammolar va insoniyatning halokatga moyilligi haqida chuqur falsafiy savollarni ilgari suradi.[8,208-211]

Kingning ijtimoiy tengsizlikka yondashuvi shundaki, u g'ayritabiiy hodisalar orqali jamiyatdagi ijtimoiy beqarorlikni va adolatsizlikni yanada yorqinroq ifodalaydi. «The Green Mile» romanida supernatural elementlar va ilohiy mo'jizalar jamiyatning axloqiy buzilishlari oldida ojiz qolsa, «Different Seasons» to'plamida g'ayritabiiy hodisalar bolalik tajribalari va ijtimoiy beparvolikning qanchalik shafqatsiz natijalarga olib kelishini ochib beradi. King bu orqali jamiyatdagi real muammolarni fantastika va qo'rqinch janri yordamida tahlil qiladi, shu bilan birga ijtimoiy adolatsizlikning universal tabiati haqida fikr yuritadi.

Kingning «Firestarter» romanida hukumat tomonidan insonlarning nazorat qilinishi va ularning tajriba obyektiga aylantirilishi g'ayritabiiy qobiliyatlar orqali ifodalangan. Asar bosh qahramoni Sharlin «Charlie» Makji o'zining psixokinetik qobiliyatlari tufayli maxfiy hukumat dasturlarining nishoniga aylanadi. Uning ota-onasi hukumat tomonidan boshqarilayotgan ilmiy tajribalarning qurbonlari bo'lishadi, natijada Charli tug'ma supernatural kuch bilan dunyoga keladi. King ushbu motiv orqali hukumat nazoratining ko'lami, shaxsiy erkinliklar va inson huquqlari ustidan tajovuz masalalariga urg'u beradi.

«Carrie» romanida esa bosh qahramonning telekinez qobiliyatlari uning bolalik davridan boshlab jamiyat tomonidan chetga surilishi va kamsitilishi natijasida shakllangan ichki g'azabining tashqi ifodasidir. Kerri Uayt uzoq yillar davomida onasining diniy ekstremizmi va sinfdoshlarining shafqatsiz tahqirlari ostida yashaydi. Uning g'ayritabiiy kuchlari faqatgina shaxsiy tajribasi

natijasida emas, balki ijtimoiy tazyiq va zulm ta'sirida shakllanadi. King bu roman orqali kamsitilgan va rad etilgan shaxslarning qanday qilib o'zlarining ichki salohiyatini qabul qilish yoki undan noto'g'ri foydalanish mumkinligini ochib beradi.[5,250]

Kingning «Carrie» romanida ijtimoiy bosim va individual travmalar bir-biriga bog'liq holda tasvirlangan. Kerri o'zining qobiliyatlarini avvaliga anglamaydi, biroq uning ichki hissiyotlari kuchaygan sayin, telekinez qobiliyati ham o'sib boradi. Bu jarayon inson ruhiyatining psixologik bloklardan ozod bo'lishi bilan bog'liq bo'lib, Yungning arxetiplar nazariyasiga ham mos keladi. Unga ko'ra, insonning ongsizida yashirin bo'lgan kuchlar (masalan, «Shadow Self» - ichki zulmat) ma'lum sharoitlarda yuzaga chiqib, shaxsning o'z taqdirini boshqarishiga yoki uni vayron qilishiga sabab bo'lishi mumkin.[3,97] Kerri ham o'zining ichki qo'rquvlari va jamiyatga bo'lgan g'azabi natijasida bu kuchni halokatli tarzda ishlatadi, bu esa uning shaxsiy fojeasiga olib keladi.

Kingning ushbu romanlari bolalik travmalari va jamiyat tomonidan rad etilishning inson ruhiyatiga qanday ta'sir qilishini g'ayritabiiy hodisalar orqali chuqur yoritib beradi. «It» romanida Pennivayz orqali bolalik qo'rquvlari jismoniy shaklga kirsam, «Carrie» romanida esa qahramonning ichki o'zgarishlari va jamiyat ta'siri natijasida supernatural qobiliyat rivojlanadi. King ushbu asarlari orqali g'ayritabiiy elementlar va psixologik jarayonlarning o'zaro bog'liqligini ochib beradi va travmalar bilan kurashish mavzusini keng ko'lamda yoritadi.[4,74]

Kingning «The Dead Zone» romanida g'ayritabiiylik siyosiy axloqiy me'yorlarning muhokamasiga xizmat qiladi. Asarning bosh qahramoni Jonni Smit avtohalokatdan so'ng bashorat qilish qobiliyatiga ega bo'lib qoladi va bu qobiliyat uning axloqiy qarorlarini murakkablashtiradi. U korrupsiya va siyosiy manipulyatsiyalarni ko'ra oladi, lekin o'z bilimlaridan qanday foydalanish masalasida axloqiy ziddiyatlarga duch keladi. King bu orqali g'ayritabiiy hodisalarni insoniyatning axloqiy mas'uliyati va jamiyatdagi kuch tuzilmalari bilan bog'laydi. Jonni bashoratlari orqali jamiyatni xavfdan qutqarishi mumkinligini biladi, lekin buni amalga oshirish uchun u inson hayotini qurbon qilish kerakligi bilan yuzlashadi. Bu holat, Kingning axloqiy relativizm va insonning shaxsiy qarorlarining jamiyatga ta'siri mavzularini qanday chuqur tahlil qilganini ko'rsatadi.

Shuningdek, «Doctor Sleep» romanida g'ayritabiiylik inson ruhiyatining nozik jihatlarini ochib berish vositasiga aylanadi. Denni Torrens, «The Shining» romanining davomida, o'zining shining qobiliyatidan qochishga harakat qilib, alkogolizm botqog'iga tushib qoladi. Uning ichkilikka ruju qo'yishi bolalik travmalaridan kelib chiqadi, ayniqsa Overluk mehmonxonasidagi dahshatli tajribalar unga chuqur ta'sir qilgan. King bu asarda ruhiy buzilishlar va g'ayritabiiy tajribalar o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganadi. Denni o'zining g'ayritabiiy qobiliyatidan nafaqat o'zini, balki boshqalarni ham qutqarish uchun foydalanishi kerakligini tushunadi, bu esa «Doctor Sleep» romanining psixologik jihatdan chuqur qatlamlarga ega ekanligini ko'rsatadi.[6,311]

King ushbu asarlar orqali g'ayritabiiy hodisalarning inson ongiga, axloqiy tanlovlariga va jamiyatdagi ijtimoiy muammolarni ochib berishga qanday xizmat qilishini ko'rsatadi. «The Dead Zone» romanida bashorat qilish qobiliyati insoniyatning siyosiy va axloqiy yo'nalishlarini belgilashdagi rolini o'rganish vositasiga aylanadi. «Doctor Sleep» esa g'ayritabiiy elementlar yordamida bolalik travmalarining kattalar hayotiga qanday ta'sir qilishini, ruhiy jarohatlar va alkogolizmning qanday evolyutsiya qilishi mumkinligini tasvirlaydi. Bu romanlar orqali King nafaqat dahshat janrining imkoniyatlarini kengaytiradi, balki inson ruhiyatining eng chuqur qatlamlarini tahlil qilish uchun g'ayritabiiylikni ishlatadi.

XULOSA

«The Shining» va «Doctor Sleep» romanlarida King magik realizm orqali haqiqat va illyuziyaning uyg'unligini yaratadi. Overluk mehmonxonasi o'ziga xos hauntologik makon bo'lib, unda o'tgan va kelajak hodisalari real vaqt ichida qayta jonlanadi. Jek Torrens obrazi orqali King inson ruhiyatining qanday qilib illyuziya va real voqelik o'rtasidagi chiziqni yo'qotishini ko'rsatadi. «Doctor Sleep» romanida esa Denni Torrens ushbu jarayonni o'zgacha idrok etib, o'zining ruhiy travmalaridan xalos bo'lish yo'lini topadi.

Mehmonxonaning vaqt va makon chegaralarini buzuvchi xususiyatlari magik realizmning asosiy tamoyillaridan biri hisoblanadi. Undagi hodisalar oddiy xotira emas, balki real voqelikning bir shakli sifatida aks ettiriladi. Dennining shining qobiliyati orqali vaqt paradigmasi o'z o'rnini mistik tajribaga bo'shatadi. Abra Stoun obrazi esa ushbu tajribalarni o'rganish va qabul qilish jarayonida Denniga yordam beradi.

ADABIYOTSHUNOSLIK

Shuningdek, King bu romanlarda hauntologiya tushunchasidan foydalanib, o'tgan voqealarning hozirgi zamonga ta'sirini yoritadi. Overluk mehmonxonasining ruhiy ta'siri Jek va Denni obrazlari orqali yoritilib, inson ongi va xotirasi real vaqt ichida qanday namoyon bo'lishi mumkinligi tasvirlanadi.

«The Shining» va «Doctor Sleep» romanlari magik realizm va hauntologiya nazariyalarining adabiyotdagi yorqin namunalari bo'lib, unda vaqt va haqiqat chegaralari yo'qotiladi. Overluk mehmonxonasi jismoniy makon bo'lishdan tashqari, inson xotirasi va ruhiy tajribalarining mistik markaziga aylanadi. King bu asarlari orqali inson ruhiyati, xotira va haqiqatni qabul qilish jarayonini chuqur tadqiq etadi. Ushbu romanlar insonning ruhiy o'sish jarayonini aks ettiradi va haqiqat, xotira hamda vaqt tushunchalarining nisbiyligini ochib beradi. Kingning yondashuvi magik realizm orqali inson psixologiyasini tadqiq qilishga asoslangan bo'lib, bu asarlar janr doirasidan chiqib, falsafiy va psixologik tahlil uchun mustahkam zamin yaratadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Freud, S. (2003). *The uncanny*. Penguin Books. pp. 152, 187, 278, 322–325, 512, 645, 732.
2. King, S. (1986). *It*. Viking Press. p. 187.
3. Jung, C. G. (1964). *Man and his symbols*. Doubleday. pp. 97–98.
4. Neyt, V. (2019). *The psychology of horror in Stephen King's It* (Master's thesis). University of Ghent. p. 74.
5. King, S. (1996). *The Green Mile*. Scribner. p. 290.
6. King, S. (2013). *Doctor Sleep*. Scribner. p. 311.
7. King, S. (2020). *The Stand*. Doubleday, 1978, pp 136
8. Ochilov, U. S. "REALIZM OQIMINIG BIR QISMI BO'LGAN MAGIK REALIZM VA UNING TAMOIYILLARI." *European Journal of Interdisciplinary Research and Development* 13 (2023): 208-211.
9. Очилов, Улугбек. "Стивен Кингнинг «Доктор Уйку» asarida mistik va real dunyo o'rtasidagi chegaralar." *Лингвоспектр* 1.1 (2025): 31-36.
10. Ochilov, Ulugbek. "Magik Realizmnig «It» Asarida Real Va Mistik Dunyolar o'rtasidagi Chegaralari". *Lingvospekt*r, vol. 2, no. 1, Mar. 2025, pp. 145-8, <https://lingvospekt.uz/index.php/Ingsp/article/view/399>.